

defert, et aquam, si non habeatur, ibidem benedicere potest. Induitur superpelliceo et stola ante cubiculum, et iis indutus cubiculum ingreditur, ut majorem morienti inferat venerationem. Ingrediens dicit *Pax huic domui* etc. deinde aspergit ægrotum, lectum et circumstantes, dicens *Asperges me*. Postea Crucifixi imaginem ægroto deosculandam præbet, verbis efficacibus eum ad spem æternæ salutis erigens; ipsamque imaginem coram eo ponit, ut illam aspiciens, salutis suæ spem sumat. Deinde accensa candela, genibus flexis cum omnibus circumstantibus devote recitat breves litanias: et sic consequenter stando ante infirmum (1) *Proficiscere* et reliquæ orationes usque ad *Delicta juventutis* inclusive, quæ omnes pro commendatione animæ stricte præscribuntur, semper dicendæ sunt, dum tempus suppetit; nec iis prætermisissis, ad alias preces progrediendum est. Si anima diutius anxietur, præterea reliqua legi possunt, inter quæ rituale Romanum assignat: 1° passionem Domini Nostri secundum Joannem cum evangelio totius capituli præcedentis; 2° ps. 117 *Confitemini* ex prima horarum, et 118 *Beati immaculati* per minores horas distributum, qui juxta breviarium totus legi potest cum interjecto versu *Gloria Patri*; 3° quasdam alias orationes de passione Domini. Si recitatis orationibus præscriptis, anima adhuc anxietur, potius est easdem repetere, quam alias ab auctoribus excogitatas dicere (2).

Notandum: 1° sacerdotem sine necessitate morientem deserre non posse, etiamsi diutius agonizet; 2° eum sæpius aspergere debere aqua benedicta, etiam in facie, ut excitetur et a tentationibus liberetur; manu benedicere; Crucifixi et Mariæ imagines præbere deosculandas; suggerere pias et breves orationes et affectus, actus fidei, spei, charitatis et contritionis, et præcipue invocationem ss. nominum Jesu et Mariæ, ad hoc etiam interrumpendo commendationem animæ. 3° curare, ut parentes, filii, uxor, fratres, alique

(1) Baruffaldus tit. 32, n. 15.

(2) Cavalieri tom. 3, decr. 244, n. 37.

amici, qui eum turbare possent, e cubiculo recedant, et ut circumstantes pro moriente orent, recitando litanias sanctorum, illas B. Mariæ Virginis, aliasque preces.

Notandum quoad candelam: 1° hanc accendi ante litanias, ut supra dictum est, eamque accensam manere toto tempore agonis, atque convenire ut ipse infirmus, si potest, eam teneat, saltem in expiratione, ut se in fide mori profiteatur: 2° illam benedictam esse debere, ut morientem adjuvet contra tentationes dæmonum; nam licet rituale id non exprimat, praxis equidem fidelium benedictam usurpare solet, et aliunde ei vis contra dæmones inesse nequit (1). Si benedicta desit, sacerdos illam benedicere potest benedictione candelarum extra diem purificationis B. M. V. quæ habetur in rituali Romano et in fine missalis. Si candela apud infirmum deesse prævideatur, convenit, ut sacerdos eam conferat (2).

IN EXPIRATIONE.

219. Cum tempus expirandi institerit, tunc maxime ab omnibus circumstantibus flexis genibus vehementer orationi instandum est. Ipse vero moriens, si potest, dicat, vel si non potest, assistens sive sacerdos pro eo clara voce pronuntiet: *Jesu, Jesu, Jesu*. Quod et ea, quæ sequuntur, ad illius aures, si videbitur, etiam sæpius repetat: *In manus tuas, Domine, commendo spiritum meum, Domine Jesu Christe suscipe spiritum meum. Sancta Maria, ora pro me. Maria mater gratiæ, mater misericordiæ, tu me ab hoste protege, et hora mortis suscipe*.

Tunc ubi viget pia consuetudo, pulsetur aliquot ictibus campana, ad significandam instantem mortem ægroti, ut fideles ad orandum pro eo excitentur; et ubi non viget hæc consuetudo, putat Cavalieri eam esse inducendam (3).

(1) Cavalieri loco cit. n. 14.

(2) Vid. Catalanus in rit. tit. 5, c. 7, § 3.

(3) Tom. 3, decr. 245, n. 11.

Interim, donec efferatur ad sepulturam, qui adsunt, sive sacerdotes sive alii, orabunt pro defuncto. In nonnullis synodalibus constitutionibus prohibentur non hujusmodi vigiliæ, sed contubernia, quæ hac occasione fiunt non sine crapula, comessionibus aliisque malis et periculis (1). Ideo curandum est, ut personæ piæ adsint custodes corporis, quæ diu noctuque preces devote effundant pro animæ defuncti refrigerio.

Not. prædicta non ita ad parochum, quam ad defuncti hæredes spectare.

De Exequiis.

OBLIGATIO PAROCHORUM.

224. 1. « Sacras cæremonias ac ritus, quibus ex antiquissima traditione et summorum Pontificum institutione, sancta mater Ecclesia catholica in filiorum suorum exequiis uti solet, tamquam vera religionis mysteria, christianæque pietatis signa, et fidelium mortuorum saluberrima suffragia, parochi summo studio servare debent, atque usu retinere.

2. « His itaque præstandis, qua par est modestia et devotione ita se habebunt, ut ad defunctorum salutem, simulque ad vivorum pietatem, quemadmodum vere sunt, non ad quæstum ejusmodi ritus sancti instituti esse videantur. »

3. Parochi suorum jurium prætextu sepulturam sacram nulli denegare aut differre possunt (2).

« Caveant omnino parochi, aliique sacerdotes, ne sepulturæ, vel exequiarum, seu anniversarii mortuorum officii causa quidquam paciscantur, aut tamquam pretium exigant,

(1) Baruffaldus tit. 33, n. 52.

(2) S. C. C. 8 Ap. 1634. *Ortonen.* et 15 Maji 1638, *Acher*, apud Zam-
boni *Emolumenta* § II, n. 1 et 2.

sed iis eleemosynis contenti sint, quæ aut probata consuetudine dari solent, aut ordinarius constituerit. » Non tamen reprehendendi sunt parochi, si juxta laudabilem consuetudinem et taxam instent pro exequiis celebrandis secundum qualitatem et facultatem defunctorum, aut post celebratas exequias exigant illas eleemosynas, quas consuetudo vel ordinarius constituerit: nam quod suum est petunt, et jure suo utuntur (1). Ita concilium provinciale Mechliniense 1570 statuit, ut pro exequiis... nihil stipulentur, sed officiis peractis demum recipiant: aut a recusantibus, et post gratiosam monitionem solvere differentibus, juridice exigant, quod ex laudabili consuetudine solvi consuevit (2).

4. « Cum antiquissimi ritus ecclesiastici sit cereos accensos in exequiis et funeribus deferre, caveant item, ne ejusmodi ritus omittatur, ac ne quid avare, aut indigne in eo committatur. » Quod rituale hic dicit de cereis, similiter par est de omnibus expensis intelligere. *Avare* scilicet si numerus aut pondus cereorum aliæve expensæ, supra taxam a consuetudine vel ab ordinario præscriptam, aut pro officiis non factis exigantur; *indigne*, si candelæ non omnes vel earum loco aliæ adhibitæ accendantur.

5. « Pauperes, quibus mortuis nihil aut ita parum superest, ut propriis impensis humari non possint, gratis omnino sepeliantur. » Parochus nihilominus caveat, ne in depositione pauperum et miserorum aliquid prætermittat. Neque permittere potest, ut pauperes pro exequiis eleemosynas sordide conquirant (3).

Reliqua ex dicendis patebunt. Nota ritualia hæc parochis præscribere, quia ipsorum est suos sepelire, hæc tamen spectare ad omnes, quibus mortuos sepeliendi cura incumbit.

(1) Baruffaldus tit. 34, n. 60.

(2) Tit. 13, cap. 12.

(3) Vid. Cavalieri tom. 3, decr. 155 et 211.

Notandum, sacerdoti cavendum esse, ne manus, pedes vel alia membra infirmi sæpius tangantur, ad videndum an frigerint, ne infirmus perturbetur : neque illum in agone verti permittat, nam id mortem accelerare posset.

220. Egressa anima statim dicitur : *Subvenite sancti Dei*. Sed notet sacerdos, ne adeo facile credat infirmum expirasse; et si expirasse videatur, ne statim det hujus mortis signum; neque oculos et os claudi, aut vultum cooperiri permittat, quia si nondum mortuus sit, mors accelerari posset. Lectum etiam mox deserere non debet, sed orationes aliquo tempore proseguere, recitando v. g. *Pater* et *Ave*, ut videat, an post respirationem alia non succedat, ut sæpe accidit. Cognita autem et perspecta mortis veritate, sacerdos immediate recitat : *Subvenite sancti Dei*. Deinde defunctum aqua benedicta aspergit, amicos consolatur, eosque hortatur, ut defuncti corporis et animæ curam habeant. Interim datur campana signum transitus defuncti pro loci consuetudine, ut audientes pro ejus anima Deum precentur (1).

MODUS CURANDI CORPUS DEFUNCTI.

221. Antequam corpus curetur, necesse est, ut mora interjiciatur sufficiens, et de morte omnino constare possit, ne quid vitæ, si forte supersit, nocere valeat.

Quando autem de morte morali certitudine constat, corpus de more honeste componendum est : nimirum oculi et os clauduntur, corpus lavatur, capilli discriminantur, membra forte extremo tempore contracta recte diriguntur, corpus camisia vel linteis mundis induitur, parva crux super pectus inter manus defuncti ponitur, aut ubi crux deest, manus in modum crucis componuntur, aliaque præstantur, quæ lauda-

(1) Vid. Cavalieri tom. 3, decr. 113, n. 2.

bilis loci consuetudo obtinet. Honestas exigit ut feminis a feminis, et masculis a masculis hoc officium præstetur.

222. Corpora laicorum suis vestibus indui, usus quidem communiter non habet, nullibi tamen prohibetur (1), « Sed » sacerdos aut cujusvis ordinis clericus defunctus vestibus » suis quotidianis communibus usque ad talarem vestem » inclusive, tum desuper sacro vestitu sacerdotali vel cleri- » cali, quem ordinis sui ratio deposcit, indui debet. Sacer- » dos quidem super talarem vestem, amictu, alba, cingulo, » manipulo, stola et casula seu planeta violacea sit indutus. » Diaconus vero induatur amictu, alba, cingulo, manipulo, » stola super humerum sinistrum, quæ sub axilla dextra » annectatur, et dalmatica violacea. Subdiaconus autem » amictu, alba, cingulo, manipulo et tunicella. Alii præterea » inferiorum ordinum clerici superpelliceo supra vestem » talarem ornari debent : singuli prædicti cum tonsura ac » biretis suis. » Rituale Romanum præscribit paramenta violacea, Baruffaldus autem dicit, rubricam præscribentem violacea, non excludere nigra, saltem in defectu coloris violacei (2). Notandum autem quoad hoc, an cadavera episcoporum, sacerdotum, diaconorum aliorumque de clero sepelienda sint cum vestibus proprio ordini congruentibus, vel an sufficiat, ut cum his in ecclesia exponantur, servandam esse cujusque loci consuetudinem (3).

223. Corpus sic compositum, decenter collocatur in lecto, super mensam, vel in alio loco parato, sic ut facies cœlum respiciat : et prope illud ponitur mensa cum lumine ad significandum animam vivere, defunctum esse filium lucis, ejusque corpus resurrecturum; item cum vasculo aquæ benedictæ, qua corpus interdum aspergitur ad arcendos dæmones, qui nonnumquam desæviunt in mortuorum corpora, quæ, dum vivebant, vexare non potuerunt (4).

(1) Cavalieri tom. 3, decr. 121, n. 5, et cap. 16, n. 3.

(2) Tit. 34, n. 121.

(3) S. R. C. 12 Nov. 1831, n. 4520-4669, 25.

(4) Cavalieri tom. 3, decr. 121, n. 8.